

**KATILIMCI ANAYASA YAPIMININ
DEMOKRATİK TEMELLERİ**

YETKİN
YAYINLARI

ÖDEMELİ İSTEME VE GENEL DAĞITIM

YETKİN Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş.

Strasburg Caddesi No: 31/A 06430 Sıhhiye / ANKARA

Tel: 0 (312) 231 42 34 (35) – 232 03 43 Faks: 229 87 85

Şube: Abide-i Hürriyet Cad. No: 158 34381 Şişli / İSTANBUL

Tel: 0 (212) 234 50 56 (57) Pbx Fax: 0 (212) 234 50 58

e-mail: yetkin@yetkin.com.tr <http://www.yetkin.com.tr>

Yaymevi Sertifika No: 47453

Yayın Kodu: ISBN 978-605-05-1903-7

© Yetkin Yayınları 2024

Dizgi: YETKİN Elektronik Yayımcılık Sistemleri

Baskı: YETKİN BASIMEVİ

Kâzım Karabekir Caddesi No: 95/7-8-10

Tel: 0 (312) 341 00 06 06060 ANKARA

Matbaa Sertifika No: 75879

Dr. Öğr. Üyesi Semih Batur KAYA

Balıkesir Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Anayasa Hukuku Anabilim Dalı

**KATILIMCI ANAYASA
YAPIMININ
DEMOKRATİK TEMELLERİ**

Gözden Geçirilmiş 2. Baskı

Ankara - 2024

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
İÇİNDEKİLER	9
GİRİŞ	13

BİRİNCİ BÖLÜM

KARŞILAŞTIRMALI ANAYASA HUKUKUNDA ANAYASA YAPIM YÖNTEMLERİ VE KATILIMCI ANAYASA YAPIMI

I. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: ANAYASA YAPMA FAALİYETİ.....	21
A. Klasik Anayasacılık Açısından Anayasa Yapımı	21
B. Modern Anayasacılık Açısından Anayasa Yapımı	24
II. GELENEKSEL ANAYASA YAPIM YÖNTEMLERİ.....	31
A. Monokratik Kabul Usulü	32
1. Hibe Yöntemi	32
2. Sözleşme Yöntemi	33
B. Demokratik Kabul Usulü	35
1. Kurucu Meclis Yöntemi	35
2. ABD Anayasa Yapım Örneği	40
3. Latin Amerika'da Anayasa Yapımı	43
III. KATILIMCI ANAYASA YAPIM YÖNTEMİ	50
A. Ön Sorun: Anayasa Yapmanın Nedenleri Üzerine	51
B. Modern Anayasa Yapım Yöntemlerinin Tipolojisi	54
C. Anayasa Yapımında Katılımcı Demokrasinin Bir Arkeolojisi	58

1. Demokrasi Teorisine Giriş	61
a. Demokrasinin Kökenindeki Müzakerecilik	61
b. Müzakereci Demokrasi (Deliberative Democracy) ve Ahlaki Temeller	64
c. Ahlaki Temellerin Meşruluk Problemi.....	70
d. Müzakereci Demokrasinin Amacı ve Kurucu Hedefi.....	77
2. Anayasa Yapımında Doğrudan Demokrasi	82
a. Doğrudan Demokrasinin Anlamı.....	82
b. Doğrudan Demokrasinin Ontolojisi ve Çıkarımlar	85
c. Yarı-Doğrudan Demokrasi: Anlam ve Araçlar	96
aa. Yarı-Doğrudan Demokrasi.....	96
bb. Referandum.....	98
aaa. Referandum Kavramı	98
bbb. Referandumun Tipolojisi	100
ccc. Referandumun Fonksiyonel Değeri.....	108
3. Anayasa Yapımında Demokratik Teori: Demokratik Katılım Üzerine.....	114
IV. DEĞERLENDİRME: ANAYASA YAPIMININ KAPSAMA ALANI VE YÖNTEMİ ÜZERİNE	117

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN ANAYASA YAPIM BİRİKİMİ VE ÖNERİLER:

YÖNTEMDEN MUHTEVAYA BİR ANALİZ

I. TÜRKİYE'NİN ANAYASACILIK BİRİKİMİ: 1961 VE 1982 ANAYASASI ÖRNEKLERİ	130
A. 1961 Anayasası	131
B. 1982 Anayasası	135
II. ANAYASA YAPIMI AÇISINDAN 2017 ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ VE DEMOKRATİKLİK SORUNU.....	138

A. Anayasa Değişikliğinin Yöntemi	139
B. Anayasa Değişikliğinin Muhtevası	148
III. TÜRK ANAYASACILIĞI İÇİN YÖNTEMDEN MUHTEVAYA BİR ANALİZ VE ÖNERİLER	160
A. Türkiye İçin Yeni Anayasanın Anlamı.....	160
B. Yeni Anayasa İçin Yapısal Şartlar	163
1. İktidar Dağılımı	164
2. Hukuk Devleti	168
3. Demokratik Devlet.....	176
4. Laiklik.....	178
C. “Bölünmüş Toplum” Olarak Türkiye ve “Ortaklık Anayasası” Önerisi.....	183
1. “Bölünmüş Toplum” Kavramı ve Türkiye’ye Yönelik Gözlemler.....	183
2. “Ortaklık Demokrasisi” ve Türkiye İçin “Ortaklık Anayasası” Önerisi.....	189
a. Ortaklık Demokrasisi	189
b. “Ortaklık Anayasası” Önerisi	191
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	211
KAYNAKÇA.....	223

KAYNAKÇA

- Ackerman Bruce, *We The People-Foundations*, The Belknap Press of Harvard University Press, London 1991.
- Ackerman Bruce, “The New Separation of Powers”, *Harvard Law Review*, C. 113, S. 3, 2000, 633-725.
- Anayurt Ömer, “Bir Siyasal Katılma Hakkı Olarak Referandum Kurumu ve Türkiye’de Durum”, içinde *Uluslararası Anayasa Kongresi Metinler Kitabı 1*, Ed. Murat Yanık, Hüseyin Özcan ve Ahmet Akcan, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2012, 352-387.
- Anayurt Ömer ve Ahmet Ekinci, “Tek Başlı Yürütme Esasına Dayalı Hükümet Sistemlerinde Başkan Yardımcılığı ve 2017 Anayasa Değişikliği İle Getirilen Sistemde Cumhurbaşkanlığı Yardımcılığı Kurumu Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz”, Prof. Dr. Zafer Gören Armağanı, Ankara 2017.
- Anayurt Ömer, *Anayasa Hukuku Genel Kısım*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- Aristotle, *Politics*, içinde *Complete Works*, C. II, Ed. J. Barnes, Princeton University Press, Princeton ve New Jersey 1984.
- Aucoin L., “Introduction”, içinde *Framing the State in Times of Transition: case Studies in Constitution Making*, Ed. L. E. Miller ve L. Aucoin, United States Institute of Peace, Washington 2010.
- Aydın Öykü Didem, *Halkın-Kurucu Meclisi (Anayasa Konvansiyonu) ve Anayasa Yapımı: ABD ve Latin Amerikanın Genel Çizgilerinden Türkiye İçin Bir Model Doğru, Yetkin Yayınları*, Ankara 2011.

- Bali Aslı ve Hanna Lerner, “Constitutional Design Without Constitutional Moments: LEssons from Religiously Divided Societies”, *Cornell International Law Journal*, C. 49, 2016, 227-308.
- Banks Angela M., “Expanding Participation in Constitution-Making”, *William and Mary Law Review*, c. 49, 2008, 1043-1069.
- Beard Charles A., *An Economic Interpretation of the Constitution of the United States*, Macmillan Press, New York 1913.
- Beetham David, *Defining and Measuring Democracy*, Sage Publishing, London 1994.
- Beetham David, “Democracy: Key Principles, Institutions and Problems”, içinde *Democracy: Its Principles and Achievement, Inter-Parliamentary Union*, Geneva 1998, 21-30.
- Bell Daniel A., “Democratic Deliberation: The Problem of Implementation”, içinde *Deliberative Politics*, Ed. Stephen Macedo, Oxford University Press, New York ve Oxford 1999, 70-87.
- Benhabib Seyla, “Toward a Deliberative Model of Democratic Legitimacy”, içinde *DEmocracy and Difference: Contesting the Boundaries of the Political*, Ed. Seyla Benhabib, Princeton University Press, Princeton 1996.
- Bessette Joseph, *The Mild of Reason: Deliberative Democracy and American National Government*, University of Chicago Press, Chicago 1994.
- Bhattarai Hari P., “Inclusive and Participatory Constitution Making”, içinde *Democratic Constitution Making*, Ed. Hari P. Bhattarai ve Jhalak Subedi, Nepal South Asia Center Publishing, 2007.
- Bilir Faruk, “Anayasa Yapımına Yönelik Değerlendirmeler”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XII, S. 1-2, 2008, 551-564.
- Blockmans Steven and Sinem Yılmaz, “Turkey and the Codification of Autocracy”, *Policy Insights*, No 2017/10 March 2017, 1-20.

- Boettke Peter ve Alexander Fink, “Agent Type, Social Contracts, and Constitutional Mythologies”, içinde *Constitutional Mythologies*, Ed. Alain Marciano, Springer, New York 2011, 25-37.
- Bofill Hector Lopez, *Law, Violence and Constituent Power: The Law, Politics and History of Constitution Making*, Routledge, London ve New York 2021.
- Bolton Marie, “The Promises and Dangers of Direct Democracy: A Historical Comparison”, *Siecles*, C. 37, 2013, 1-8.
- Burke Edmund, *Burke’s Politics*, Ed. R. Hoffman ve P. Levack, Knopf Publishing, New York 1959.
- Chemerinsky Erwin, “Challenging Direct Democracy”, *Michigan State Law Review*, C. 2007 Summer, 2007, 293-306.
- Choudhry Sujit ve Mark Tushnet, “Participatory Constitution-Making: Introduction”, *I-CON*, C. 18, S. 1, 2020, 173-178.
- Colon-Rios Joel, “Constitution Making and Constituent Power”, içinde *Comparative Constitutional Law in Latin America*, Ed. Rosalind Dixon ve Tom Ginsburg, Edward Elgar Publishing, Northampton 2017, 57-87.
- Commager Henry Steele, *The Reason of Empire*, Anchor Press, New York 1977.
- Çattık Mustafa, “Anayasacılık ve Kutuplaşmış Toplumlarda Anayasa Yapımı”, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 5, S. 1, 2018, 53-70.
- Dahl Robert A., *On Democracy*, Yale University Press, New Haven 2000.
- Dalton Russell J., Wilhelm Bürklin ve Andrew Drummond, “Public Opinion and Direct Democracy”, *Journal of Democracy*, C. 12, S. 4, 2001, 141-153.
- Darwish İbrahim, “Modern Anayasal Eğilimler”, içinde *Uluslararası Anayasa Kongresi Metinler Kitabı I*, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2012, 244-286.

- Dean Rikki, Jean-Paul Gagnon ve Hans Asenbaum, “What is Democratic Theory”, *Democratic Theory*, C. 6, S. 2, 2019, v-xx.
- Diamond Larry, *Developing Democracy: Toward Consolidation*, Johns Hopkins University Press, Baltimore 1999.
- Dicey Albert Venn, *Introduction to the Study of the Law of the Constitution*, Ed. Roger E. Michener, Liberty Fund, Indianapolis 1982.
- Dikici Hasret ve Emre Erdoğan, “Obscurities of a Referendum Foretold: The 2017 Constitutional Amendment in Turkey”, *Review of Middle East Studies*, C. 52, S. 1, 2018, 29-42.
- Dryzek John, *Democracy in Capitalist Times: Limits, Struggles*, Oxford University Press, New York 1996.
- Dryzek John, *Deliberative Democracy and Beyond: Liberals, Critics, Contestations*, Oxford University Press, Oxford 2000.
- Duygun Mert, “Anayasa Mahkemesinin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Kararlarına Dair İlk Gözlemler”, *Anayasa Gündemi*, <https://anayasagundemi.com/2020/05/18/forum-dr-ahmet-mert-duygun-anayasa-mahkemesinin-cumhurbaskanligi-kararnamesi-kararlarina-dair-ilk-gozlemler/>, erişim 14.09.2020.
- Dworkin Ronald, “Siyasal Anayasanın Ahlaki Temelleri”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, C. 28, 2011, 27-39.
- Edling Max M., *A Revolution in Favor of Government: Origins of the U.S. Constitution and the Making of the American State*, Oxford University Press, New York 2003.
- Elster Jon, *Forces and Mechanisms in the Constitution-Making Process*, *Duke Law Journal*, C. 45, 1995, 364-396.
- Elster Jon, “Ways of Constitution Making”, içinde *Democracy’s Victory and Crisis*, Cambridge University Press, Ed. Axel Hadenius, Cambridge 1997, 123-143.
- Elster Jon, *Deliberative Democracy*, Cambridge University Press, Cambridge 1998.

- Esen Selin, “2016 Anayasa Değişiklik Teklifinin Değerlendirilmesi”, Ankara Barosu Dergisi, C. 4, 2016,45-73.
- Esen Berk Şebnem Gümüşçü, “Rising Competitive Authoritarianism in Turkey”, Third World Quarterly, C. 37, S. 9, 2016, s. 1581-1606.
- Esen Berk ve Şebnem Gümüşçü, “A Small Yes for Presidentialism: The Turkish Constitutional Referendum of April 2017”, South European Society and Politics, C. 22, S. 3, 2017, 303-326.
- Esen Berk ve Şebnem Gümüşçü, “Turkey: How the Coup Failed”, Journal of Democracy, C. 28, S. 1, 2017, 59-73.
- Eule Julian N., “Judicial Review of Direct Democracy”, The Yale Law Journal, C. 99, 1990, 1503-1590.
- Eyzaguirre Cristian ve Ventura Charlin, “A Century of Constitution-Making in Latin America: An Inclusiveness-Based Comparative Analysis (1917-2016)”, Latin American Law Review, S. 6, 2021, 1-24.
- Fallon, Jr. Richard H., “The Rule of Law as a Concept in Constitutional Discourse”, Columbia Law Review, C. 97, S. 1, 1997, 1-56.
- Fessha Yonatan Tesfaye, Ethnic Diversity and Federalism: Constitution Making in South Africa and Ethiopia, Ashgate Publishing, USA 2010.
- Fish Stanley, “Mutual Respect as a Device of Exclusion”, içinde Deliberative Politics, Ed. Stephen Macedo, Oxford University Press, New York ve Oxford 1999, 88-102.
- Fishkin James S., When The People Speak: Deliberative Democracy and Public Consultation, Oxford University Press, New York 2009.
- Foley Michael, Laws, Men, and Machines: Modern American Government and the Appeal of Newtonian Mechanics, Routledge, London 1990.
- Frey Bruno S., “Direct Democracy for Transition Countries”, JIIDT, C. 7, 2003, 42-59.

- Frey Bruno S., Alois Stutzer ve Susanne Neckermann, “Direct Democracy and the Constitution”, içinde *Constitutional Mythologies*, Ed. Alain Marciano, Springer, New York 2011, 107-121.
- Galleguillos Nibaldo H., “Check and Balances in New Democracies”, Latin American Studies Association, Guadalajara Mexico, April 17-19 1997, 1-31.
- Goerge Robert P., “Democracy and Moral Disagreement”, içinde *Deliberative Politics*, Ed. Stephen Macedo, Oxford University Press, New York ve Oxford 1999, 184-197.
- Gönenç Levent, *Anayasa Yapımı*, TEPAV Çalışma Metinleri, Ankara 2011.
- Gönenç Levent, *Siyasi İktidarın Denetlenmesi-Dengelenmesi ve Yargı*, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.
- Gören Zafer, “Erkler Ayrılığı İlkesi ve 2017 Anayasa Değişikliği İle Benimsenen Hükümet Sistemi”, *İzmir Barosu Dergisi*, Eylül 2019, 469-489.
- Gözler Kemal, “Elveda Kuvvetler Ayrılığı, Elveda Anayasa”, <http://www.anayasa.gen.tr/elveda-anayasa-v2.pdf>, s. 6, erişim 15.09.2020.
- Ginsburg Tom, Svitlana Chernykh ve Zachary Elkins, “Commitment and Diffusion: How and Why National Constitutions Incorporate International Law”, *University of Illinois Law Review*, 2008/1, 201-208.
- Grimm Dieter, “Conflicts Between General Laws and Religious Norms”, içinde *Constitutional Secularism in an Age of Religious Revival*, Ed. Susanna Mancini ve Michel Rosenfeld, Oxford University Press, Oxford 2014, 3-14.
- Gutmann Amy ve Dennis Thompson, *Why Deliberative Democracy*, Princeton University Press, Princeton ve Oxford 2004.
- Gül Cengiz, *Karşılaştırmalı Hükümet Sistemlerinde Yürütme, Yetkin Yayınları*, Ankara 2017.

- Habermas Jürgen, *Legitimation Crisis*, Çev. T. McCarthy, Beacon Press, Cambridge 1975.
- Habermas Jürgen, *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*, MIT Press, Cambridge 1996.
- Habermas Jürgen, “Religion in the Public Sphere”, *European Journal of Philosophy*, C. 14, S. 1, 2006, 1-25.
- Hahm Chaihark ve Sung Ho Kim, “To Make ‘We the People’: Constitutional Founding in Postwar Japan and South Korea”, *I-CON*, C. 8, S. 4, 2010, 800-848.
- Hart Vivien, *Democratic Constitution Making*, United States Institute of Peace Special Report, July 2003.
- Hatchard John, Muna Ndulo ve Peter Slinn, *Comparative Constitutionalism and Good Governance in the Commonwealth: An Eastern and Southern African Perspective*, Cambridge University Press, New York 2004.
- Haysom Nicholas, “Negotiating a Sustainable Political Settlement: Lessons from the Sout African Transition”, içinde *Democratic Constitution Making*, Ed. Hari P. Bhattarai ve Jhalak Subedi, Nepal South Asia Center Publishing, 2007, 105-119.
- Holcombe Randall G., “Consent or Coercion? A Critical Analysis of the Constitutional Contract”, içinde *Constitutional Mythologies*, Ed. Alain Marciano, Springer, New York 2011, 9-25.
- Holyoake Gorge Jacob, *Sixty Years of an Agitator’s Life*, T. Fisher Unwin, 1896.
- Horowitz Donald L., “Constitutional Design: Proposals versus Processes”, içinde *The Arcitecture of Democracy*, Ed. Andrew Reynolds, Oxford University Press, New York 2002, 15-37.
- Horwitz Morton J., “The Rule of Law: An unqualified Human Good?”, *Yale Law Journal*, C. 86, S. 3, 1977, 561-566.
- Hug Simon, “Occurence and Policy Consequences of Referendums”, *Journal of Theoretical Politics*, C. 16, s: 3, 2004, 321-356.

- Huson Alexander, *The Veil of Participation: Citizens and Political Parties in Constitution-Making Process*, Cambridge University Press, New York 2021.
- Jacob Margaret C., “Newtonianism and the Origins of the Enlightenment: A Reassessment”, *Eighteenth-Century Studies*, C. 11, S. 1, 1977, 1-25.
- Jillson Calvin C. ve Cecil L. Eubanks, “The Political Structure of Consytitution Making: The Federal Convention of 1787”, *American Journal of Political Science*, C. 28, S. 3, 1984, 435-458.
- Kaboğlu İbrahim Ö., *15 Temmuz Anayasası*, Tekin Yayınları, İstanbul 2017.
- Kalaycıoğlu Ersin, “Kulturkampf in Turkey: The Constitutional Referendum of 12 Sempتمبر 2010”, *South European Society and Politics*, C. 17, S. 1, 2012, 1-22.
- Kalaycıoğlu Ersin, “Two Elections and a Political Regime in Crisis: Turkish Politics at the Crossroads”, *Southeast European and Black Sea Studies*, C. 18, S. 1, 2018, 21-51.
- Kalaycıoğlu Ersin, “The Evolution of Conventional Participation in Turkey”, içinde *The Oxford Handbook of Turkish Politics*, Ed. Güneş Murat Tezcür, Oxford University Press, Oxford 2018, 1-32.
- Kay Richard S., “The Creation of Constitutions in Canada and the United States”, *Canada-United States Law Journal*, C. 7, 1984, 111-163.
- Ömer Keskinsoy ve Semih Batur Kaya, “2017 Anayasa Değişikliğinin Demokratik Nitelik Sorunu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 155, 2021, s. 51-78.
- Ömer Keskinsoy ve Semih Batur Kaya, “Türkiye’nin Yeni Anayasa İhtiyacı: Anayasanın Yöntemi ve Muhtevası Üzerine Bir Değerlendirme”, içinde Prof. Dr. Burhan Kuzu Anısına Armağan, Yay. Haz. Ömer Ekmekçi ve Abdurrahman Eren, *On İki Levha Yayınları*, İstanbul 2013, s. 151-184.

- Knigh Jack, “Constitutionalism and Deliberative Democracy”, içinde *Deliberative Politics*, Ed. Stephen Macedo, Oxford University Press, New York ve Oxford 1999, 159-169.
- Kornblith Miriam, “The Politics of Constitution-making: Constitutions and Democracy in Venezuela”, *Journal of Latin American Studies*, C: 23, S. 1, 1991, 61-89.
- Kucherenko Petr A., Badma V. Snagdzhiiev ve Murad C. Vlibekov, “Legal Nature and Functions of Referandum in Constitutional Law Theory”, *International Journal of Environment and Science Education*, C. 11, S. 16, 2016, 8764-8770.
- Kuzu Burhan, *Yürütme Organının Düzenleyici İşlem Yapma Yetkisi ve Güçlendirilmesi Eğilimi*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1987.
- Kuzu Burhan, *Anayasa Hukukumuzda Yürütme Organının Düzenleyici İşlem Yapma Yetkisi ve Güçlendirilmesi Eğilimi*, Filiz kitabevi, İstanbul 1987.
- Landau David, “Constitution-Making Gone Wrong”, *Alabama Law Review*, C. 64, S. 5, 2013, 923-980.
- Landau David, “Abusive Constitutionalism”, *University of California, Davis*, 2013, 189-260.
- Lanni Adriaan ve Adrian Vermeule, “Constitutional Design in Ancient World”, *Stanford Law Review*, C. 64, 2012, 907-950.
- Leib Ethan J., “Can Direct Democracy Be Made Deliberative”, *Buffalo Law Review*, C. 54, 2006, 903-925.
- Lerner Hanna, “Constitution-Writing in Deeply Divided Societies: The Incrementalist Approach”, *Nations and Nationalism*, C. 16, S: 1, 2010, 68-88.
- Loughlin Martin, “The Concept of Constituent Power”, *European Journal of Political Theory*, C. 13, S. 2, 2014, 218-237.
- Lovejoy Arthur O., *Reflections on Human Nature*, Johns Hopkins University Press, Baltimore 1961.

- Lijhpart Arend, "Consociational Democracy", *World Politics*, C. 21, S. 2, 1969, 207-225.
- Lijhpart Arend, "Constitutional Choices for New Democracies", *Journal of Democracy*, C. 2, S. 1, 1991, 72-84.
- Lijhpart Arend, "Back to Democratic Basics: Who Really Practices Majority Rule?", içinde *Democracy's Victory and Crisis*, Ed. Axel Hadenius, Cambridge University Press, Cambridge 1997, 143-162.
- Lijhpart Arend, "Constitutional Design for Divided Societies", *Journal of Democracy*, C. 15, S. 2, 2004, 96-109.
- Linz Juan J., "Presidential or Parliamentary Democracy: Does It Make a Difference?", içinde *The Failure of Presidential Democracy*, Ed. Juan J. Linz and Arturo Valenzuela, Johns Hopkins University Press, Baltimore 1994.
- Lupia Arthur ve John G. Matsusaka, "Direct Democracy: New Approaches to Old Questions", *Annu. Rev. Polit. Sci.*, C. 7, 2004, 463-482.
- Magleby David E., *Direct Legislation: Voting on Ballot Propositions in the United States*, John Hopkins University Press, Baltimore 1984.
- Marciano Alain, "Introduction: Constitutional Myths", içinde *Constitutional Mythologies*, Ed. Alain Marciano, Springer, New York 2011, 1-9.
- McGuire Robert A., "Constitution Making: A Rational Choice Model of the Federal Convention of 1787", *American Journal of Political Science*, C. 32, S. 2, 1988, 483-522.
- Mcllwain C. H., *Constitutionalism, Ancient and Modern*, Cornell University Press, 1947.
- Mendelsohn Matthew ve Andrew Parkin, "Introduction: Referendum Democracy", içinde *Referendum Democracy*, Ed. Matthew Mendelsohn ve Andrew Parkin, Palgrave, Kingston 2000, 1-24.

- Moehler D., *Distrusting Democrats: Outcomes of Participatory Constitution Making*, The University of Michigan Press, Ann Arbor 2008.
- Montesquieu, “İngiltere’nin Esas Teşkilatı”, Çev. Mükbil Özyörük, *Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi*, C. II, S. 1-2, 1947.
- Mill John Stuart, *Considerations on Representative Government*, içinde *Collected Writings*, C. XIX, Ed. J. M. Robson, University of Toronto Press, Toronto 1977.
- Miller Laurel E., “Designing Constitution-Making Process: Lessons From the Past, Questions for the Future”, içinde *Framing the State in Times of Transition*, Ed. Laurel E. Miller, US Institute of Peace Publishing, Washington 2010, 601-666.
- Negretto Gabriel L., “Replacing and Amending Constitutions: The Logic of Constitutional Change in Latin America”, *American Political Science Association Meeting*, Washington September 2011.
- Negretto Gabriel L., “Constitution Making and Constitutionalism in Latin America: The Role of Procedural Rules”, içinde *Comparative Constitutional Law in Latin America*, Ed. Rosalind Dixon ve Tom Ginsburg, Edward Elgar Publishing, Northampton 2017, 17-57.
- Negretto Gabriel L., “Democratic Constitution-Making Bodies: The Perils of a Partisan Convention”, *I-CON*, C. 16, S. 1, 2018, 254-279.
- Negretto Gabriel, “Constitution-Making and Liberal Democracy: The Role of Citizens and Representative Elites”, *I-CON*, C. 18, S: 1, 2020.
- Nomer Mert, *ABD Başkanlık Sisteminde Başkanın Yetkileri*, XII Levha Yayınları, İstanbul 2013.
- Okşar Mustafa, *Yürütme Erkinin Üstünlüğü*, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.

- Orth John V., “Exporting the Rule of Law”, North Carolina Journal of International Law and Commerical Regulation, C. 24, S. 1, 1998, 71-82.
- Outhwaite William, Habermas: A Critical Introduction, Polity Press, Cambridge 1994.
- O’Flynn Ian, Deliberative Democracy and Divided Societies, Edinburgh University Press, Edinburgh 2006.
- Özbudun Ergun, “Türkiye’de Devlet Seçkinleri ve Demokratik Siyasal Kültür”, içinde Türkiye’de Demokratik Siyasal Kültür, Türk Demokrasi Vakfı Yayını, Ankara 1995.
- Özbudun Ergun, Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, 6. Bası, Ankara 2000.
- Özbudun Ergun, “Anayasa Yapımında Yöntem Sorunları”, içinde Anayasa Yapımı ve Anayasal Değişim, Ed. Ozan Ergül, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2010.
- Parekh B., “Defining National Identity in a Multicultural Society”, içinde People, Nation and State: The Meaning of Ethnicity and Nationalism, Ed. E. Mortimer, I. B. Tauris, London 1999, 66-74.
- Parkinson John, Deliberating in the Real World: Problems of Legitimacy in Deliberative Democracy, Oxford University Press, New York 2006.
- Pettit Philip, Republican Political Theory, Justice, Political Liberalism, and Utilitarianism, Ed. Marc Fleurbaey, Maurice Salles ve John A. Weymark, Cambridge University Press, New York 2008, s. 389-410.
- Pfander James E., “Dicey’s Nightmare: An Essay on the Rule of Law”, California Law Review, C. 107, 2019, 737-788.
- Posner Eric A. ve Adrian Vermeule, The Executive Unbound, Oxford University Press, New York 2010.
- Premat Christophe, “Direct Democracy in a Comparative Perspective”, Taiwan Journal of Democracy, C. 2, S. 1, 2006, 137-142.

- Ranney Austin, "Referendums: New Practice and Old Theory", Institute Governmental Studies, Working Paper 91-30, California 1991, 1-32.
- Rawls John, "The Priority of Right and Ideas of the Good", *Philosophy and Public Affairs*, C. 17, S. 4, 1988, 251-276.
- Rawls John, *Political Liberalism*, Columbia University Press, 2. Baskı, New York 1996.
- Renwick Alan, *After the Referendum: Options For a Constitutional Convention*, The Constitution Society Publishing, London 2014.
- Reyhan Cenk, "Toplumsal Yapının Ulusöncesi Ölçeklere Ayrışması: Bölünmüş Toplum Tipi Örnekleri", *Akademik Bakış*, C. 5, S. 10, 2012, 51-69.
- Rodriguez Daniel B., "Change that Matters: An Essay on State Constitutional Development", *Penn State Law Review*, C. 115, S. 4, 2011, 1073-1097.
- Rosenfeld M., "Modern Constitutionalism as Interplay Between Identity and Diversity", *Cardozo Law Review*, C. 14, 1992, 497-531.
- Ruin Olof, "Sweden: The New Constitution (1974) and the Tradition of Consensual Politics", içinde *Constitutions in Democratic Politics*, Ed. Vernon Bogdanor, Ashgate, Aldershot 1988, 309-327.
- Saati Abrak, "Public Participation in Constitution Building: An Effective Strategy for Enchancing Democracy?", *Dissertation Briefs Series*, 2015, 1-31.
- Saati Abrak, "Different Types of Participation in Constitution Making Processes: Towards a Conceptualisation", *Southern African Journal of Policy and Development*, C. 2, S: 2, 2016, 18-28.
- Saati Abrak, "Participatory Constitution-Building in Fiji: A Comparison of the 1993-1997 and the 2012-2013 Processes", *I-CON*, C. 18, S. 1, 2020.

- Sajo Andreas, “Preliminaries to a Concept of Constitutional Secularism”, I-CON, C. 6, 2008, 605-629.
- Sadurski Wojciech, “Anayasacılık ve Anayasa Yapımı Üzerine”, içinde Anayasa Yapımı ve Anayasal Değişim, Ed. Ozan Ergül, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2010, 23-49.
- Salazar P. J., An African Athens: Rhetoric and the Shaping of Democracy in South Africa, L. Erlbaum Associates, New Jersey 2002.
- Sartori Giovanni, “Constitutionalism: A Preliminary Discussion”, The American Political Science Review, C. 56, S. 4, 1962, 853-864.
- Saunders Cheryl, “Constitution-Making in the 21st Century”, International Review of Law, C. 4, 2012, 2-10.
- Searle John R., Constitution of Social Reality, The Free Press, New York 1995.
- Segal L. ve S. Cort, On Law, One Nation: The Making of the South African Constitution, Jacana Media, Pretoria 2011.
- Seteu Silvia, Eternity Clauses in Democratic Constitutionalism, Oxford University Press, Oxford 2021.
- Sevinç Murat, Türkiye'nin Anayasa İmtihanı, İletişim Yayınları, İstanbul 2017.
- Shapiro Jan, “Enough of Deliberation”, içinde Deliberative Politics, Ed. Stephen Macedo, Oxford University Press, New York ve Oxford 1999, 28-38.
- Shapiro Ian, The State of Democratic Theory, Princeton University Press, Princeton ve Oxford 2003.
- Smith Page, The Shaping of America: A People's History of the Young Republic, C.III, McGraw-Hill Publishing, New York 1980.
- Smith J. Allen, The Spirit of American Government, Belknap Press, Cambridge 1965.

- Somer Murat, "Understanding Turkey's Democratic Breakdown: Old versus New and Indigenous versus Global Authoritarianism", *Southeast European and Black Sea Studies*, C. 16, S. 4, 2016, 1-23.
- Soysal Mümtaz, *100 Soruda Anayasanın Anlamı*, Gerçek Yayınevi, 7. Baskı, İstanbul 1987.
- Sprinborg Patricia, "Constitutionalism Ancient and Oriental", içinde *Comparative Constitution Making*, Ed. David Landau ve Hanna Lerner, Edward Elgar Publishing, Northampton 2019, 363-384.
- Striner Richard, "Political Newtonianism: The Cosmic Model of Politics in Europe and America", *The William and Mary Quarterly*, C. 52, S. 4, 1995, 583-608.
- Suksi Markku, *Bringing in the People: A Comparison of Constitutional Forms and Practices of the Referendum*, Martinus Nijhoff, Dordrecht 1993.
- Sunstein C., "Beyond the Republican Revival", *The Yale Law Journal*, C. 97, 1988, 1539-1590.
- Tan Turgut, "1982 Anayasası Yönünden Yürütme Görevi ve Yetkisinin Niteliği", *Anayasa Yargısı Dergisi*, C. 1, 1984, 31-47.
- Tanör Bülent, *İki Anayasa*, Beta Yayınları, İstanbul 1991.
- Temel Ömer, "Türkiye'de Anayasa Yapım Süreçleri ve Demokratik Anayasa Yapımı", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014.
- Thompson Dennis F., *The Democratic Citizen: Social Science and Democratic Theory in the Twentieth Century*, Cambridge University Press, Cambridge 1970.
- Thucydides, *Peloponnesian War*, Çev. S. Lattimore, Hackett Publishing, Indianapolis 1998.
- Tierney Stephen, "'Should the People Decide?' Referendums in a Post-Sovereign Age, the Scottish and Catalan Cases", *Netherlands Journal of Philosophy*, C. 45, S. 2, 2016, 99-118.

- Tierney Stephen, “Reflections on Referndums”, International IDEA Discussion Paper, Stockholm 5/2018, 1-22.
- Tully J., *Strange Multiplicity: Constitutionalism in an Age of Diversity*, Cambridge University Press, Cambridge ve New York 1995.
- Tunç Hasan, “Demokrasi Türleri ve Müzakereci Demokrasi Kavramı”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XII, S. 1-2, 2008, 1113-1132.
- Tushnet Mark, *The New Constitutional Order*, Princeton University Press, Princeton and Oxford 2003.
- Tushnet Mark, *Comparative Constitutional Law*, Edward Elgar Publishing, Northampton 2014.
- Tushnet Mark, “Authoritarian Constitutionalism”, *Cornell Law Review*, C. 100, S. 2, 2015, 391-462.
- Türk Hikmet Sami, *Anayasaya Aykırı Anayasa Değişiklikleri*, Yetkin Yayınevi, Ankara 2018.
- Uprimny Rodrigo, “The Recent Transformation of Constitutional Law in Latin America: Trends and Challenges”, *Texas Law Review*, C. 89, 2011, 1587-1609.
- Valadez Jorge M., *Deliberative Democracy, Political Legitimacy, and Self-Determination in Multicultural Societies*, Westview Press, Colorado 2001.
- Voigt Stefan, “The Consequences of Popular Participation in Constitutional Choice: Towards a Comparative Analysis”, içinde *Deliberation and Decision: Economics, Constitutional Theory and Deliberative Democracy*, Ed. Anne van Aaken, Chritian List ve Christoph Luetge, Ashgate Publishing, Aldershot 2004, s. 199-229.
- Yazıcı Serap, “Türkiye’de Anayasal Değişimin Tarihi”, içinde *Anayasa Yapımı ve Anayasal Değişim*, Ed. Ozan Ergül, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2010, 253-279.

- Yokuş Sevtap, Türkiye’de Yürütme Erkinde Değişen Dengeler, Yetkin Yayınları, Ankara 2010.
- Yokuş Sevtap, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin Türkiye’de Olağanüstü Hal Rejimi Pratiği ve Anayasa Şikayetine Etkisi, Seçkin Yayınları, Ankara 2017.
- Yokuş Sevtap, Türkiye’de Siyasal Süreçlerin Anayasal Düzleme Yansımaları, Democratic Progress Institute, Nisan 2018.
- Yücel Bülent, “Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Hakkında Bir Siyasal Niteleme: ‘Yasamasızlaşma’ Sürecinin Son Halkası”, Kamu Hukukçuları Platformu, https://kamuhukukculari.org/upload/dosyalar/bylent_yucel.pdf, 1-41, s. 22 vd. erişim 15.08.2021.
- Wagschal Uwe, “Direct Democracy and Public Policymaking”, Jnl Publ. Pol., C. 17, S. 3, 1997, 223-245.
- Waldron Jeremy, “Seperation of Powers in Thought and Practice?”, Boston College Law Review, C. 54, 2013, 433-468.
- Walker Geoffrey, The People’s Law, Center For Independent Studies, Collingwood, Victoria 1997.
- Walzer Michael, “Deliberation, and What Else?”, içinde Deliberative Politics, Ed. Stephen Macedo, Oxford University Press, New York ve Oxford 1999, 58-69